

**550300 «Филологиялык билим берүү» багыты боюнча билим алып жаткан 4-курстун
студенттери үчүн «Окуунун жана которуунун ыкмалары» дисциплинасынын
аннотациясы**

Дисциплинанын аталышы	Окуунун жана которуунун ыкмалары
Дисциплинанын максаты	1.1. Котормонун теориясы жана практикасында бир тилден экинчи тилге которулган адабий чыгармалар жалпысынан көркөм котормо деп аталат да, ал бир элдин окурманын башка улуттардын көркөм туундулары менеп тааныштырып турат. «Окуунун жана которуунун ыкмалары» курсу башка элдердин маданий жетишкендиктерине жол ачуу менен адабияттардын жана маданияттардын өз ара аракетке келип, байышын камсыз кылат. Бул илим лингвистика, жалпы тил илими, лексикология, грамматика, стилистика жана алардын тарыхы менен тыгыз байланышта каралат. Бир гана адабияттык котормолорду карабастан ар кыл типтеги кесиптик тексттерди дагы нускасынан которууга жана маданияттар аралык, экономикалык жана азыркы заманбап убакта ишкердик өзүшкө жол ачат. 1.2. Дисциплинаны окутуунун максаты: Филология багытында билим алып жаткан студенттердин дүйнө таанымын кеңейтип, көз караштарын калыптандырат. Котормо таануу илиминин дүйнөлүк жана англис, орус, жана кыргыз адабиятынан алган орду менен кеңири тааныш болушат. Андыктан котормо ишинин максаты: • бир тилден экинчи бир тилге (тектеп, тектеп эмес) түшкү маанисин сактоо менен которуу; • адабий тилден анын диалектисине же диалектиден адабий тилге, же бир тилдин диалектисинен экинчи бир адабий тилге которуу; • эски тилден кийинки жаңы тилге которуу түрүндө болушу мүмкүн. • биринчи жана экинчи тилдин грамматикалык структураларынын өзгөчөлүгүн билүү жана сактоо менен так котормосун берүү; 1.3. Дисциплинаны окутуунун милдеттери: • которуу процессин жана анын мыйзам ченемдүүлүктөрүн изилдөө; • түпнуска менен котормону салыштыруу аркылуу ар түрдүү деңгээлдеги котормо • шайкештиктеринин маңызын жана мүнөзүн аныктоо; • которуу ыкмаларын жана жолдорун сыпаттап берүү; • котормо практикасы менен теориясынын тарыхын иликтөө; • ар түрдүү маданияттардын өнүгүшүндөгү котормонун ордун аныктоо

Окутуунун натыйжалары	1. Билим деңгээлинде (знания) Студенттер: • котормо таануунун негизги түшүнүктөрүн, категорияларын жана терминологиясын билишет; • котормонун негизги теориялык багыттарын жана мектептерин түшүнүшөт; • котормонун түрлөрүн (жазма котормо, оозеки котормо, синхрондук жана ырааттуу котормо) айырмалай алышат; • тексттерди которууда колдонулуучу негизги котормо ыкмаларын жана стратегияларын билишет; • англис, кыргыз жана орус тилдериндеги лексикалык, грамматикалык жана стилистикалык өзгөчөлүктөрдүн котормого тийгизген таасирин түшүнүшөт. 2. Иш-аракеттик көндүмдөр (умения) Студенттер төмөнкүлөрдү аткара алышат: • ар кандай типтеги тексттерди (көркөм, публицистикалык, илимий, расмий-иш кагаздары) анализдөө; • тексттин маанисин, стилин жана коммуникативдик максатын сактоо менен туура котормо жасоо; • лексикалык, грамматикалык жана стилистикалык котормо трансформацияларын колдонуу; • фразеологизмдерди, идиомаларды жана метафораларды контекстке ылайык которуу; • оригинал текст менен котормонун сапатын салыштырып анализдөө; • сөздүктөрдү, электрондук ресурстарды жана терминологиялык базаларды натыйжалуу колдонуу. 3. Практикалык көндүмдөр (навыки) Студенттер: • англис тилинен кыргыз жана орус тилдерине, ошондой эле тескерисинче котормо жүргүзүү көндүмүнө ээ болушат; • котормонун сапатын баалоо жана редакциялоо ыкмаларын колдонушат; • терминология менен иштөөнү жана контекстке ылайык туура эквивалент табууну өздөштүрүшөт; • котормо процессинде маданий айырмачылыктарды эске алууну үйрөнүшөт. •
Калыптандырылуучу компетентциялар	котормо таануу боюнча маалыматтарды топтоо, талдоо жана чечмеллөө, аларды анализ чыгара билүү көндүмдөрүнө ээ болот (ЖИК-1);

	- адабий, адабий-теориялык билимдердин базасына (концепциялар, теориялар, усулдар, техникалар) ээ жана аны толуктоого жөндөмдүү болот (ЖИК-2); - адабий чыгарманындан үзүндүлөрдү, айрым элементтерин которууда, аларды берилген ыраат боюнча (жетекчилик астында) которо алышат жана салыштырат (ЖИК-3); - котормо таануу боюнча ээ болгон билимдерин практика менен жуурулуштурууга жөндөмдүү (ЖИК-4); - котормо таануунун өзгөчөлүктөрүнүн өздөштүрүүгө жана аткарууга, айрым изилдөөлөргө кошумча түзөтүү киргизүүгө (жетекчилик астында) жөндөмдүү (ЖИК-5); - котормо таануу боюнча ээ болгон тажрыйбасын жана идеяларын кесиптик милдеттерди чечүү үчүн өзгөртүүгө жөндөмдүү (ЖИК-6); - адабий-теориялык долбоорлоо ишмердүүлүгүнүн көндүмдөрүнө ээ болот (ЖИК-7). Шаймандык компетенциялар (ШК): - котормо таануудагы көйгөйлөрдү чечүүгө байланышкан темаларда өз ойлорун жазуу жана оозеки формаларда билдирүүнү билет (ШК-1); - котормо багытындагы түшүнүктөр тууралуу кызыкдар тараптар (окутуучулар, окуучулар ж.б.) менен конструктивдүү баарлашуу курат (ШК-2); - котормо багытындагы жаңы кырдаалды жана анын натыйжаларын баалоого, аларга ыңгайлашууга жөндөмдүү (ШК-3); - компьютерде иштөө көндүмдөрүн эркин билет (ШК-5). Коомдук-инсандык компетенциялар (КИК): - ар кыл кызматтарды аткарып, командада майнаптуу иштөөгө жөндөмдүү (КИК-1); - полимаданий коомдо мамилелерди жөндөөчү этикалык жана укуктук ченемдерди ээрчүүгө, маданият аралык айырмаларына карабай окуучулар үчүн бирдей мүмкүнчүлүктөр түзүүгө жөндөмдүү (КИК-2); - ишмердүүлүктү этикалык баалуулуктарга ылайык жүзөгө ашырат (КИК-3); - кесиптик ишмердүүлүктүн милдеттерин аткаруу менен байланышкан көйгөйлөрдү сынчыл жана конструктивдүү талдоого жана чечүүгө жөндөмдүү (КИК-4). Кесиптик компетенциялар (КК): - усулдук көйгөйлөрдү чечүү ыктарына (окутуунун моделдерине, методикаларына, технологияларына жана ыкмаларына) ээ болот жана окутуунун сапатын баалоо технологияларын колдонууга жөндөмдүү (КК-3); - өзүмдүк педагогикалык ишмердүүлүктү сынчыл аңдаштырууга жана аны сунуштарга ылайык түзөтүүгө жөндөмдүү (КК-6);
--	--

	- котормонун тарыхый өнүгүүсү жана анын азыркы абалы жөнүндө билимдерге ээ болот (КК-7); - котормо таануу боюнча оозеки жана жазуу кебин кабыл алуу, түшүнүү ошондой эле көп аспекттүү талдоо көндүмдөрүнө ээ болот (КК-8); - адабий-көркөм тексттердин ар кыл типтери менен түрлөрүн талдоонун, которуунун, түшүндүрмөлөөнүн, иштетүүнүн, түзүүнүн жана өзгөртүүнүн усулдарын, ыкмаларын колдонууга жөндөмдүү (КК-9); - адабий чыгармалардын өзгөчөлүктөрүн иш жүзүндө колдоно билет жана алар боюнча билимдерин өзүнүн кесиптик ишмердүүлүгүндө колдонууга даяр (КК-10).
Дисциплинаны өздөштүрүүнүн күтүлүүчү натыйжалары	(ЖИК-1) котормо таануу боюнча маалыматтарды топтоо, талдоо жана чечмеллөө, аларды анализ чыгара билүү көндүмдөрүнө ээ болот; (ЖИК-2)- адабий, адабий-теориялык билимдердин базасына (концепциялар, теориялар, усулдар, техникалар) ээ жана аны толуктоого жөндөмдүү болот; (ЖИК-3)- адабий чыгарманындан үзүндүлөрдү, айрым элементтерин которууда, аларды берилген ыраат боюнча (жетекчилик астында) которо алышат жана салыштырат; (ЖИК-4)- котормо таануу боюнча ээ болгон билимдерин практика менен жуурулуштурууга жөндөмдүү; Шаймандык компетенциялар (ШК): (ШК-1)- котормо таануудагы көйгөйлөрдү чечүүгө байланышкан темаларда өз ойлорун жазуу жана оозеки формаларда билдирүүнү билет; (ШК-2)- котормо багытындагы түшүнүктөр тууралуу кызыкдар тараптар (окутуучулар, окуучулар ж.б.) менен конструктивдүү баарлашуу курат; (ШК-3)- котормо багытындагы жаңы кырдаалды жана анын натыйжаларын баалоого, аларга ыңгайлашууга жөндөмдүү; Коомдук-инсандык компетенциялар (КИК): (КИК-2)- полимаданий коомдо мамилелерди жөндөөчү этикалык жана укуктук ченемдерди ээрчүүгө, маданият аралык айырмаларына карабай окуучулар үчүн бирдей мүмкүнчүлүктөр түзүүгө жөндөмдүү; (КИК-3)- ишмердүүлүктү этикалык баалуулуктарга ылайык жүзөгө ашырат; - Кесиптик компетенциялар (КК): (КК-8)- котормо таануу боюнча оозеки жана жазуу кебин кабыл алуу, түшүнүү ошондой эле көп аспекттүү талдоо көндүмдөрүнө ээ болот;

	(КК-9)- адабий-көркөм тексттердин ар кыл типтери менен түрлөрүн талдоонун, которуунун, түшүндүрмөлөөнүн, иштетүүнүн, түзүүнүн жана өзгөртүүнүн усулдарын, ыкмаларын колдонууга жөндөмдүү; (КК-10)- адабий чыгармалардын өзгөчөлүктөрүн иш жүзүндө колдоно билет жана алар боюнча билимдерин өзүнүн кесиптик ишмердүүлүгүндө колдонууга даяр.
--	--

Дисциплинанын негизги билим берүү программасынын (НББП) түзүмүндөгү орду	Б.1.3.18.
Дисциплинанын кыскача мазмуну	«Окуунун жана которуунун ыкмалары» курсун бакалавриаттын программасы боюнча 550300 – филологиялык билим берүү багытынын 4-курстун студенттери 8-семестрде окушат. “Котормонун теориясы жана практикасы” дисциплинасы тил аралык жана маданият аралык коммуникациянын негизги маселелерин изилдеген лингвистикалык багыттагы предмет болуп саналат. Бул курс студенттерди котормонун теориялык негиздери, негизги түшүнүктөрү жана категориялары менен тааныштырып, ар түрдүү типтеги тексттерди которуунун практикалык ыкмаларын өздөштүрүүгө багытталат. Дисциплинанын алкагында котормонун эквиваленттүүлүгү, адекваттуулугу, котормо трансформациялары, лексикалык, грамматикалык жана стилистикалык өзгөрүүлөр сыяктуу негизги теориялык маселелер каралат. Ошондой эле англис, кыргыз жана орус тилдеринин өзгөчөлүктөрү, фразеологизмдерди, идиомаларды, терминологияны жана көркөм каражаттарды которуунун жолдору талданат. Курс студенттерге көркөм, публицистикалык, илимий жана расмий-иш кагаздарынын тексттерин анализдөө жана аларды туура, мазмундук жана стилистикалык жактан адекваттуу которуу көндүмдөрүн калыптандырууга жардам берет. Практикалык сабактарда студенттер ар кандай тексттерди которуу, оригинал жана котормо тексттерин салыштыруу, котормонун сапатын баалоо жана редакциялоо иштерин жүргүзүшөт. Дисциплинаны өздөштүрүүнүн жыйынтыгында студенттер котормонун негизги теориялык принциптерин түшүнүп, аларды практикалык ишмердүүлүктө колдонууга, тил аралык жана маданият аралык коммуникация шартында тексттерди сапаттуу которууга жөндөмдүү болушат.

Пререквизиттери	Бул дисциплинаны өздөштүрүү үчүн студенттер төмөнкү предметтер боюнча базалык билимге ээ болушу керек: • Практикалык англис тили – студенттердин тилдик компетенциясын, лексикалык жана грамматикалык билимдерин калыптандыруу; • Тил илимине киришүү (Жалпы тил илими) – тилдин түзүлүшү жана негизги лингвистикалык түшүнүктөр жөнүндө билим берүү; • Лексикология – сөздүн мааниси, лексикалык системалар жана фразеология боюнча билим; • Грамматика (теориялык жана практикалык) – тилдин морфологиялык жана синтаксистик түзүлүшүн түшүнүү; • Стилистика – тилдин функционалдык стилдерин жана көркөм каражаттарын өздөштүрүү.
Постреквизиттери	Бул дисциплина төмөнкү предметтерди өздөштүрүүдө теориялык жана практикалык негиз болуп кызмат кылат: • Кесиптик багыттагы котормо; • Атайын тексттердин котормосу (илимий-техникалык, публицистикалык, расмий тексттер); • Көркөм тексттердин котормосу; • Маданият аралык коммуникация; • Котормонун практикалык курсу; • Дипломдук иш же магистрдик изилдөө (котормо таануу, лингвистика же тил окутуу багытында). Бул дисциплина студенттердин котормо компетенциясын, тил аралык жана маданият аралык коммуникациядагы кесиптик даярдыгын калыптандырууда маанилүү роль ойнойт. •
Окутуучунун аты жөнү	Айдаралиева Айнура Сабыровна